

DE TOEKOMST VAN HET APF

Door Jolanda de Groot

Financial Investigator legde een 10-tal pensioenprofessionals een drietal vragen voor over het Algemeen Pensioenfonds: Gaat het APF een succes worden? Wat bepaalt het succes van een APF? En is het APF een tussenoplossing in de overgang naar DC of een definitieve oplossing voor het DB-verleden?

Gaat het APF een succes worden?

Door Karin Bitter, Manager Pensioenbeleid bij Stichting Pensioenfonds Zorg en Welzijn

Foto: Archief Stichting Pensioenfonds Zorg en Welzijn

> Naar verwachting zal het APF vooral een oplossing bieden voor kleinere ondernemingspensioenfondsden die niet zelfstandig kunnen blijven voortbestaan, maar ook de pensioenregeling niet willen onderbrengen bij een verzekeraar. In een APF wordt de besturing uit handen gegeven, maar blijft er wel sprake van een pensioenfondsomgeving. Mét een rol voor sociale partners, binnen de eigen solidariteitskring. Hoe de verhouding tussen bestuur en belanghebbendenorgaan in de praktijk zal werken, zal per APF verschillen en sterk afhankelijk zijn van de kennis en ervaring binnen de beide organen.

Het vermogen wordt binnen het APF geringfenced, zodat de eigen risicohouding en het eigen beleggingsbeleid en indexeringsbeleid vastgehouden kunnen worden. Maar de kring kan ook gedeeld worden met een of meerdere andere collectiviteiten om het draagvlak te vergroten. Anders dan bij het multi-opf hoeven sociale partners niet zelf een APF op te richten; vooral verzekeraars en pensioenuitvoeringsbedrijven zullen de oprichters zijn. Voor verzekeraars is het APF een prachtig vehikel om afscheid te kunnen nemen van verliesgevende garantiecontracten onder het Solvency II-regime. In die zin vormt het APF de schakel tussen de Wft- en de PW-wereld.

Ik voorspel voor het APF een mooie toekomst, hoewel de vraag is of alle APF-en die op dit moment in de steigers staan allemaal bestaansrecht zullen hebben. Alleen voor kleinere, verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsden die de wens tot consolidatie hebben, biedt het APF nog geen soelaas. Het lijkt erop dat de verlegging van de verplichtstelling naar de regeling, die een toetreding van deze fondsen tot het APF mogelijk zou kunnen maken, meegenomen gaat worden in de toekomststelseldiscussie. Geheel terecht overigens, want een dergelijke verlegging kan grote impact hebben op de ordening in het pensioenspeelveld en op de kosten van pensioenuitvoering.

Door Edith Maat, plaatsvervangend directeur en hoofd beleid bij de Pensioenfederatie

Foto: Archief Pensioenfederatie

> Het antwoord kan vanuit de pensioenfondssector in één woord gegeven worden: Ja! Laat ik het heel concreet maken: ik hoor vaak bij pensioenfondsden dat de consolidatiebehoefte en het APF in één zin worden gebruikt. Veel pensioenfondsden, vooral ondernemingspensioenfondsden, zijn zich serieus aan het oriënteren op de overgang naar een APF. De redenen hiervoor verschillen sterk per fonds: de toekomstbestendigheid van het bedrijfsmodel, governancevraagstukken en kosten. In eerste instantie wordt gedacht aan een eigen kring binnen een APF, om vervolgens wellicht samen te gaan met andere kringen die onderdeel zijn van het APF. Noem het een tweetrapsraket. Verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsden worstelen met dezelfde uitdagingen. Een deel van hen zoekt ook naar consolidatiemogelijkheden. Het APF is voor deze groep echter geen concrete mogelijkheid. De Pensioenfederatie zet zich ervoor in om andere oplossingen voor deze fondsen te bewerkstelligen.

Niet alleen voor pensioenfondsden zelf, ook maatschappelijk gezien kan het APF uitkomst bieden voor een aantal issues. Oplossingen waar we nu nog niet aan denken, maar waar het APF een goed vehikel voor kan zijn. Denk bijvoorbeeld aan het realiseren van schaalvoordelen in combinatie met verschillende vormen van collectieve risicodeling via de kringen in het APF. Het zou wellicht op termijn ook een oplossing voor de pensioenproblematiek rondom zelfstandigen kunnen bieden. Toekomstmuziek? Mijn verwachting is dat er de komende jaren veel dynamiek zal ontstaan.

Door Joost de Winter, zelfstandig pensioenconsultant

Foto: Fotografie Ruben Eshuis

> Het APF heeft veel in zich om een succes te kunnen worden. Omdat er tenminste vijf APF-en onderling zullen concurreren zal het aanbod zich aanpassen aan de behoeften bij pensioenfondsen en werkgevers. Die marktwerking zal ook zorgen voor innovatie. De APF-en zullen dankzij de te bereiken schaalgrootte en de ondersteuning van de oprichtende partijen beter in staat zijn zich aan te passen aan nieuwe pensioenvormen en pensioenwetgeving dan afzonderlijke kleinere pensioenfondsen.

Voor het marktsegment van DB-pensioenfondsen zal het succes bepaald worden door de schaalbare maatwerkoplossingen door parameterisering van systemen en beleggingsoplossingen, dus relatief lage kosten, maar niet per se de laagste kosten. Voor dit marktsegment denk ik dat de flexibiliteit van de oplossing ook van belang is ten aanzien van de transitievraagstukken (goed geserviced) en de uittredmogelijkheden (vrijheid om een nieuwe keuze te kunnen maken).

Toch zullen APF-en zich nog moeten bewijzen en er is met vijf commerciële aanbieders wellicht sprake van overcapaciteit. Bij uitbesteding moet naar mijn mening niet de prijs, maar vooral de kwaliteit vooropgesteld worden. Aangezien APF-en alle werkzaamheden bij de oprichtende verzekeraar of uitvoerder hebben ondergebracht, verdient dit kwaliteitsaspect veel aandacht. Een organisatie kan niet overal even goed in zijn. Let bij een keuze voor een APF ook goed op de exitvoorwaarden; het contract mag geen keurslijf zijn en een keuze voor een APF geen verblijf zonder uitgang.

Wat bepaalt het succes van een APF?

Door Mila Hoekstra, 'Governance en strategie met eenvoud'

Foto: Archief Mila Hoekstra

> Het succes van een APF wordt bepaald door de 'netheid' van het APF enerzijds en het verantwoordelijkheidsgevoel en de durf van de pensioenfondsen anderzijds. Een APF, dat echt een pensioenfonds wil zijn en geen verkapte verzekeraar, kan een belangrijke rol spelen bij het behoud van goede pensioenregelingen in Nederland. Hoewel uniformering van de inhoud van regelingen geen noodzaak is bij een APF, biedt dit wel de kans op schaalvoordelen, die weer ten gunste komen van de deelnemers. En, laten we wel zijn: eenvoud loont, althans dat is mijn devies. Dan heb ik het over eenvoud op regelingsniveau, eenvoud op governance niveau en eenvoud op uitvoeringsniveau. En daarnaast betrokkenheid waar het moet (via het belanghebbendenorgaan) en vertrouwen waar het kan (onafhankelijk bestuur).

De tijd van toeters en bellen is voorbij. Dat werkgevers ook in de toekomst zorg blijven dragen voor een goede oudedagsvoorziening is in hun eigen belang, maar ook in het belang van de maatschappij als geheel. Dat zal in de komende tijd niet voor iedere onderneming, bedrijfstak of beroepsgroep met een eigen pensioenfonds houdbaar zijn, zo is de afgelopen jaren gebleken. Om de kern, de verantwoordelijkheid voor een goede oudedagsvoorziening, in stand te houden, is er nu een alternatief voorhanden: het APF.

Kortom: het succes van een APF wordt bepaald door zijn netheid en eenvoud enerzijds en door het verantwoordelijkheidsgevoel en de durf van de opstellers van de pensioenregeling anderzijds. Zo kunnen ook in de toekomst DB-achtige regelingen gehandhaafd worden: eenvoud loont!

Door Larissa Gabriëlse, Sales & Business Development Director Pensions bij KAS BANK

Foto: Archief KAS BANK

> Het huidige pensioenstelsel lijkt steeds meer op een huwelijk waar de fut uit is verdwenen. Bijvoorbeeld doordat de partners het te druk hebben (lees: met bestuurstaken naast hun eigen baan), door een leeg nest (te weinig actieve deelnemers) of uit elkaar gegroeide partners (te veel inactieve deelnemers). Er is nog wel sprake van liefde, maar die liefde moet een nieuwe vorm vinden. Het Algemeen Pensioenfonds speelt hierop in door meerdere samenlevingsvormen (de 'kringen') aan te bieden. Het succes hiervan zal vooral worden bepaald door de vraag of de kringen wel zijn ingericht naar de specifieke eisen en verwachtingen van de partners in hun zoektocht naar kostenvoordelen en verlaging van de bestuurlijke druk.

In de huidige opzet kent het APF kamers voor een LAT-relatie en een kamer voor een huwelijk in gemeenschap van goederen. In beide gevallen zijn kostenvoordelen te behalen. Zo kan in plaats van met 10 verschillende vermogensbeheerders nog maar met 2 of 3 vermogensbeheerders worden samengewerkt. Of de ingebrachte pensioenregelingen kunnen samensmelten in één geharmoniseerde pensioenregeling.

Bestuurlijk gezien kan de kwaliteit van de besluitvorming worden verbeterd door de aanstelling van een onafhankelijke en divers samengestelde 'vereniging van eigenaren' die een goede afspiegeling vormt van alle burens (lees: deelnemers) op de trap. Helaas bestaat er nog geen functionerende APF om te toetsen of deze voordelen in de praktijk al worden gerealiseerd. In mijn ogen is het APF vooral een tussenstap naar grotere, geclusterde uitvoeringsinstanties die een veelheid aan pensioenregelingen gaan uitvoeren. Het individu kiest dan voor een bepaalde uitvoeringsorganisatie, maar dat hoeft niet voor de eeuwigheid te zijn. Het zal makkelijker worden om van partner te veranderen. Vast blijven zitten in een verlopen huwelijk is dan voorbij. Een mooie mat met 'WELKOM' voor de deur zou het APF daarom niet misstaan.

Door Josje Wijckmans, Hoofd Actuarie bij Blue Sky Group

Foto: Archief Blue Sky Group

> Veel verzekeraars richten een APF op om een uitkeringsovereenkomst aan te bieden zoals pensioenfondsen die kennen. Door bestaande garantiecontracten in het APF onder te brengen, kan de verzekeraar verplichtingen van de eigen balans afvoeren. Hierbij worden met name gestandaardiseerde producten tegen een lage prijs aangeboden. Wie zal in die markt succesvol zijn? Als je kijkt naar de ingediende vergunningsaanvragen, is het aantal commerciële aanbieders te hoog om de markt efficiënt te bedienen. Ik vermoed dat de aanbieder die bereid is het meeste te investeren in marktaandeel, uiteindelijk succesvol zal zijn.

Een tweede groep APF-en zal worden opgericht 'voor en door pensioenfondsen'. Deze partijen zoeken naar samenwerking om uitvoeringskosten en governancelasten te beperken. Naar verwachting zal dit vooral interessant zijn voor grotere ondernemingen, die meer behoefte hebben aan maatwerk en zeggenschap. Ik zie voor middelgrote en grote pensioenfondsen veel voordelen door samenwerking. Inmiddels is duidelijk dat veel partijen afwachtend zijn met betrekking tot een eigen APF, onder meer door de eisen rondom vergunningplicht en weerstandvermogen. Daarom twijfel ik nog of een APF de beste vorm voor samenwerking tussen pensioenfondsen is. Er zijn - naast het APF - ook andere mogelijkheden om als pensioenfondsen samen te werken, wij zien deze voordelen dagelijks bij diverse pensioenfondsen voor wie wij werken. Voor mij is de belangrijkste vraag of een APF in haar huidige vorm bijdraagt aan succesvolle samenwerking tussen pensioenfondsen. Als dat het geval is, zie ik zeker succesvolle, coöperatieve APF-en ontstaan.

Is het APF een tussenoplossing in de overgang naar DC of een definitieve oplossing voor het DB-verleden?

Door Klaartje de Boer, beleidsmedewerker pensioen en medezeggenschap bij VCP

Foto: Archief PVC

> Het vehikel APF staat los van het soort pensioenregeling en kan alle typen regelingen uitvoeren. Zowel DB, DC of een combinatie. Het APF is primair bedoeld om tot opschaling te komen en daarmee tot efficiencywinst ten aanzien van bijvoorbeeld vermogenskosten, administratiekosten en de governancekosten. In de markt zien we dat voornamelijk verzekeraars APF-en oprichten en daarmee actief marktaandeel proberen te verkrijgen door zich te richten op (een deel van) de deelnemers van pensioenfondsen. Of zij richten het APF op om hun verzekerde regelingen onder te brengen. Uiteindelijk gaat het erom in welke mate een APF in staat is te komen tot de bovengenoemde efficiencywinst en de mogelijke voordelen in meerwaarde kan borgen voor deelnemers.

Ik verwacht dat het APF pas echt een vlucht maakt op het moment dat het een volwaardig vehikel is voor alle pensioenuitvoerders, ook voor verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen. Op dit moment is het voor deze fondsen niet mogelijk gezamenlijk te genieten van schaalvoordelen met behoud van hun verplichtstelling op fonds niveau. Ook fusies zijn lastig vanwege verschillen in dekkingsgraden tussen fondsen. Een APF kan een tussenstap zijn.

Er spelen nog een aantal praktijkissues. De eisen aan het inbrengen en aanvullen van het weerstandvermogen kunnen een blokkade zijn. (Kleine) fondsen willen geen liquide en risicovrij weerstandvermogen aanhouden, dat niet of nauwelijks kan renderen. Ook de vergunningseisen en de kosten, het vormgeven van netto- en brutoregelingen en de complexiteit wegen voor (kleine) fondsen mee. Tot slot zien we veranderingen in de governance. Voormalige besturen komen op grotere afstand en hebben daarmee minder directe inspraak en verliezen deels de eigen identiteit. Dit kan reden zijn niet te kiezen voor het APF.

Door Rita van Ewijk, adjunct directeur a.s.r. Pensioenen en verantwoordelijk voor de oprichting van het APF vanuit a.s.r.

Foto: Archief a.s.r.

> Deze vraagstelling zie ik te veel als denken vanuit producten. Er is niets mis met DB, alleen door de economische situatie van het moment staan deze regelingen onder druk. Dat kan in de toekomst weer veranderen als de rente hoger staat en de economische vooruitzichten beter zijn. Ook op langere termijn zie ik dus een toekomst voor DB. Verder suggereert de vraagstelling dat alles naar (individueel) DC zou moeten gaan. Daar geloof ik niet in. Belangrijker vind ik dat de grens tussen DB en DC allang niet meer zo absoluut is. Met het APF krijgen we er nu een nieuwe uitvoeringsvorm bij die voor meer keuzevrijheid bij werkgevers kan zorgen. Dat kan voor zowel DB als DC. Moderner, wendbaarder dan de meer traditionele uitvoeringsvormen, scherp gehouden door marktwerking. En misschien wel de beste landingsplaats voor eventuele individuele pensioenrekeningen mét collectieve risicodeling. Pensioenvormen zijn in beweging door meerdere factoren en het is belangrijk dat er kwalitatief goede pensioenuitvoerders bij komen om die beweging te faciliteren. Snel en lean. We moeten af van de traditionele hokjes waarin we de pensioenwereld meestal plaatsen: DC, DB, Fondsen en Verzekeraars, om er maar een paar te noemen. Het APF zie ik als een nieuwe start om te komen tot een beter pensioen in Nederland. Een uitdaging voor de pensioensector als geheel!

Door Gaby Schellekens, Senior pensioenjurist bij MN

Foto: Archief MN

➤ Als pensioenjurist bij MN ligt de dagelijkse focus vooral op pensioenfondsen. Voor pensioenfondsen is het APF een institutioneel vraagstuk, niet een instrument om wijziging in de inhoud van de pensioenregeling te realiseren.

Samengaan in een APF kan voor pensioenfondsen een oplossing zijn voor de hoge regelddruk op het terrein van goed pensioenfondsbestuur en het kan leiden tot beperking van de uitvoeringskosten. Deze behoefte bestaat op grote schaal, ook bij de verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen, waar de grootste groep Nederlanders pensioen opbouwt. Maar juist voor dit soort pensioenfondsen is het APF, en dus een consolidatiemogelijkheid met afgescheiden vermogens, niet toegankelijk.

Misschien is dit echter niet onlogisch, omdat een combinatie van een APF met het instrument van verplichtstelling wel ingewikkeld is. Via de verplichtstelling wordt namelijk inbreuk gemaakt op de vrije marktwerking. Eind jaren '90 heeft het Europese Hof van Justitie dat toelaatbaar gevonden, als er maar geen sprake is van misbruik van de machtspositie en er iets (bijvoorbeeld solidariteit) tegenover staat. Er was toen sprake van een afgebakend domein, namelijk de bedrijfstak. Het is de vraag hoe de beoordeling uitpakt als een APF naast een regeling van een verplichtgestelde bedrijfstak ook andere pensioenregelingen zou uitvoeren, dus zonder dat er sprake is van een afgebakend domein.

Bij verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen blijft nu echter wel de behoefte bestaan aan consolidatie mét afgescheiden vermogens, om een fusie, ondanks verschillen in dekkingsgraad en tussen de pensioenregelingen, mogelijk te maken. Misschien moeten we daarom toch nog eens kijken naar het (gesneuvelde) amendement van de Tweede Kamer?

Door Peggy Wilson, bestuurslid Pensioenfonds PGB

Foto: Fotografie Geert de Jong | Cheeseworks

➤ Het APF is een oplossing voor ondernemingspensioenfondsen waarbij de toenemende kosten en wet- en regelgeving knellen en waarbij fusie of aansluiting bij een ander fonds niet mogelijk is door het verschil in dekkingsgraden. Ook biedt het een oplossing bij de consolidatieslag in de pensioenbranche. Verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen komen vooralsnog niet in aanmerking voor een APF. Het APF is niet zozeer opgezet om als vehikel voor DC te fungeren maar lijkt in de praktijk de overgang naar DC-regelingen te vergemakkelijken.

Het APF is mogelijk een tussenoplossing naar DC (Defined Contribution) maar niet noodzakelijkerwijs. Pensioenfonds PGB kent nu meerdere verplichtstellingen voor verschillende sectoren. Het fonds kiest vooralsnog niet voor een APF - mocht dit in de toekomst mogelijk zijn - en heeft sinds begin 2016 een DC-regeling naast de DB-regeling. Voor beide regelingen geldt hetzelfde beleggingsbeleid, alhoewel de regelingen separaat van elkaar worden geadmistreerd. Bij Pensioenfonds PGB is DC toekomstbestendig: werknemers hebben hun eigen pensioenpotje met geld binnen een collectief. Vanaf 10 jaar voor de pensioendatum worden vanuit het opgebouwde kapitaal weer aanspraken ingekocht in de DB-regeling. Deelnemers willen uiteindelijk zekerheid. Door de inkoop te spreiden over de laatste 10 jaar worden zij niet blootgesteld aan de risico's van een eenmalig aankoopmoment.

Het APF sec biedt geen definitieve oplossing voor het DB-verleden. Ook dan is de vraag wat er met de aanspraken moet gebeuren: overdragen naar de nieuwe (DC)-regeling of apart administreren? Dat zal bij veel fondsen nog op de bestuurstafel behandeld moeten worden.

CONCLUSIE

Het APF levert een nieuwe uitvoeringsvorm die voor meer keuzevrijheid bij werkgevers kan zorgen. Dit kan zowel voor DB als voor DC. Zoals het er nu naar uitziet, lijkt het APF de overgang naar DC-regelingen te vergemakkelijken. Naar verwachting zal het APF vooral een oplossing bieden voor kleinere ondernemingspensioenfondsen die niet zelfstandig kunnen blijven voortbestaan, maar de pensioenregeling ook niet willen onderbrengen bij een verzekeraar. Redenen voor een pensioenfonds om zich te oriënteren op een mogelijke overgang naar een APF zijn de toekomstbestendigheid van het bedrijfsmodel, governance-vraagstukken en kosten. Alleen voor kleinere, verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen die de wens tot consolidatie hebben, biedt het APF nog geen soelaas.

Niet alleen voor pensioenfondsen zelf, maar ook maatschappelijk gezien, kan het APF uitkomst bieden voor een aantal issues. Denk bijvoorbeeld aan het realiseren van schaalvoordelen in combinatie met verschillende vormen van collectieve risicodeling via de kringen van het APF. Het zou op termijn ook een oplossing voor de pensioenproblematiek rondom zelfstandigen kunnen bieden.

Het succes van een APF wordt bepaald door de 'netheid' van het APF enerzijds en het verantwoordelijkheidsgevoel en de durf van de pensioenfondsen anderzijds. Wat verder een rol van betekenis speelt, is de vraag of de kringen van een APF wel zijn ingericht naar de specifieke eisen en verwachtingen van de partners in hun zoektocht naar kostenvoordelen en verlaging van de bestuurlijke druk. Het APF wordt door sommigen ook wel gezien als een tussenstap naar grotere, geclusterde uitvoeringsinstanties die een veelheid aan pensioenregelingen gaan uitvoeren.

Het APF heeft veel in zich om een succes te kunnen worden. Toch is de verwachting dat het APF pas echt een vlucht maakt op het moment dat het een volwaardig vehikel is voor alle pensioenuitvoerders, ook voor verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen. APF-en zullen zich nog moeten bewijzen en wellicht is er met vijf commerciële aanbieders sprake van overcapaciteit.

